

Nr 154

Utlåtande i anledning av vissa motioner i frågor inom socialdepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Utskottet har i ett sammanhang tagit upp de vid riksdagens början väckta motioner inom socialdepartementets verksamhetsområde, vilkas behandling skjutits upp till höstsessionen och som inte har direkt samband med ärende hos annat utskott. Motionerna som redovisas under punkterna 1)—9) nedan berör frågor om samordning och organisation inom den sociala verksamheten, utredning om personalbehov, utvidgade rese möjligheter för vissa handikappade m. m.

1) Utredningar rörande samhällets vårdpolitik, samordning mellan sjukvård och åldringsvård samt mellan kommunernas sociala nämnder, m. m.

I de likalydande motionerna I: 138 av herr *Paul Jansson m. fl.* och II: 176 av herr *Blomkvist m. fl.* har hemställts 1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en parlamentarisk utredning rörande utformandet av en samhällets totala vårdpolitik för den enskilda människans vård och omhändertagande, 2) att därvid särskilt frågan bör prövas om införandet av ett enhetligt vårdhuvudmannaskap och att utredningen i fråga skyndsamt bör pröva ett gemensamt huvudmannaskap för den slutna åldringsvården och åldringssjukvården samt 3) att finansieringen av samhällets olika vårdformer blir föremål för utredningens prövning och att därvid frågan om en arbetsgivaravgift till hälso- och sjukvårdens finansiering kartläggs.

I de likalydande motionerna I: 277 av herr *Eric Carlsson m. fl.* och II: 363 av herr *Larsson i Öskeviksby m. fl.* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående samordning mellan landstingens sjukvårdande verksamhet och primärkommunernas åldringsvård.

I de likalydande motionerna I: 278 av herr *Eric Carlsson m. fl.* och II: 362 av herr *Larsson i Öskeviksby m. fl.* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående samordningen mellan kommunernas sociala nämnder samt om familjevårdsprincipens tillämpning.

Utskottet. Den år 1958 tillkallade socialpolitiska kommittén har granskat den svenska socialpolitikens innebörd och verkningar. Kommittén har därvid ägnat uppmärksamhet åt frågan om samhällets ansvar för den enskildes vård och i samband därmed tagit upp bl. a. frågor om huvudmannaskapet och om regionala vårdorgan.

Efter beslut av 1963 års riksdag (2LU 1963: 48 och 66) överlämnades till kommittén för beaktande motioner rörande sammanförande av åldringsvårdsfrågorna samt angående en enhetlig socialvårdslagstiftning och familjevårdsprincipens tillämpning.

Motioner angående huvudmannaskapet för åldringsvården och om samordning mellan landstingens sjukvårdande verksamhet och den primärkommunala åldringsvården föranledde vid 1966 års riksdag ingen åtgärd (ABU 1966: 34). Därvid åberopades bl. a. att socialpolitiska kommitténs slutbetänkande borde avvaktas innan förändringar beträffande huvudmannaskapet ifrågasattes. I samordningsfrågan anfördes att skäl inte då förelåg för en utredning med hänsyn till den av kommunförbunden deklarerade avsikten att söka bredda och fördjupa samarbetet mellan åldringsvårdens olika huvudmän. Utskottet underströk dock starkt vikten av ett nära samarbete mellan de olika huvudmännen och ansåg frågan böra följas med uppmärksamhet.

I socialpolitiska kommitténs slutbetänkande (SOU 1966: 45) erinrade kommittén om dess tidigare uttalanden att den utgick från en oförändrad ansvarsfördelning mellan landsting och kommuner när det gäller åldringsvården samt att avsikten var att föreslå att samhällets ansvar för den enskildes vård preciserades i en särskild vårdlag avseende åldringar och handikappade. I slutbetänkandet vidhåller kommittén sin tidigare ståndpunkt i huvudmannaskapsfrågan men uttalar att frågan kan böra prövas från nya utgångspunkter. I fråga om en vårdlag erinrar kommittén om den i debatten anförda meningen att man skulle söka nå fram till en bättre samordning och större enhetlighet vid utformandet av lagregler för vårdområdena — en tanke som sammanfaller med strävandena att inom socialvården tillämpa familjevårdsprincipen. Kommittén underströk även slutligt sin tidigare anförda uppfattning om behovet av en vårdlag, men ansåg att en prövning av detta problemkomplex inte torde böra utföras inom kommittén med hänsyn till dess sammansättning.

1967 års riksdag beslutade (prop. 68, SU 106) om inrättande av en gemensam central förvaltningsmyndighet för hälso- och sjukvården samt socialvården. I propositionen erinrades om och belystes socialvårdens och medicinalväsendets nära beroende av varandra. Vidare upplystes att inom socialdepartementet påbörjats en översyn av den statliga regionala organisationen, främst på socialvårdens område, och därmed sammanhängande frågor.

1964 års nykterhetsvårdsundersökning har i sitt betänkande Nykterhetsvårdens läge (SOU 1967: 36 och 37) även tagit upp frågan om en samord-

nad social vårdlagstiftning samt socialvårdsorganisation. Utredningsmannen har ansett att starka skäl motiverar en förutsättningslös utredning angående behovet av en samordnad social vårdlagstiftning. I betänkandet framhålls att det uttalade behovet av en helhetssyn på orsakerna till och behandlingen av sociala störningar bör resultera i att all social vårdlagstiftning berörs av översynen. En målsättning för en sådan utredning bör vara att skapa en serviceinriktad och med sjukvården integrerad effektiv socialvård.

De huvudproblem om samverkan och enhetlighet inom vårdsektorn från vilka de skilda motionsyrkandena ytterst utgår har genom de senaste årens starkt ökade aktivitet på området fått ytterligare aktualitet. Utskottet stryker under vikten av dessa frågor och önskvärdheten av att en vidareutveckling av vårdens målsättningar kan främjas. Det nya gemensamma ämbetsverket för hälso- och sjukvården samt socialvården torde få stor betydelse när det gäller samordning av verksamheten och planeringen inom olika vårdgrenar. Inom socialdepartementet övervägs nu en utredning om en samordnad lagstiftning för socialvården och den kommunala socialförvaltningen. Med hänsyn därtill har utskottet funnit att någon riksdagens åtgärd beträffande föreslagna utredningar nu inte är erforderlig och avstyrker därför bifall till motionerna I: 138 och II: 176, I: 277 och II: 363 samt I: 278 och II: 362.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 138 och II: 176,
2. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 277 och II: 363,
3. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 278 och II: 362.

2) Utredning angående den framtida vården av alkoholskadade. Effektivisering av eftervården av alkoholskadade

I de likalydande motionerna I: 276 av herrar *Bengtson* och *Sörenson* och II: 358 av herr *von Friesen m. fl.* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en utredning om den framtida vården av alkoholskadade med beaktande av de i motionerna framförda synpunkterna.

I de likalydande motionerna I: 680 av herr *Eric Gustaf Peterson* och II: 662 av herr *Westberg* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om åtgärder i syfte att effektivisera eftervården av de alkoholskadade.

Utskottet. Den i motionerna I: 276 och II: 358 förordade utredningen skulle syfta till att klargöra vilken vård och vilken vårdorganisation för de alkoholskadade som i dagens samhälle ter sig mest ändamålsenlig.

1964 års nykterhetsvårdsundersökning har nu framlagt resultatet av sitt arbete (SOU 1967: 36 och 37). Chefen för socialdepartementet anförde till

statsrådsprotokollet i årets statsverksproposition (prop. 1967: 1, bil. 7, s. 176) att det med utgångspunkt bl. a. därifrån borde prövas huruvida mer djupgående förändringar av nykterhetsvårdens former och innehåll kan vara påkallade.

Som utskottet förut anfört övervägs inom socialdepartementet en utredning om en samordnad lagstiftning för socialvården och den kommunala socialförvaltningen. Med hänsyn därtill och då de i motionerna I: 276 och II: 358 framförda synpunkterna sålunda torde komma under bedömande anser utskottet någon riksdagens åtgärd i ämnet nu inte påkallad.

I motionerna I: 680 och II: 662 anförs att samhällets åtgärder visat sig otillräckliga särskilt när det gäller eftervården av de alkoholskadade. En utbyggd eftervård är därför angelägen.

Nykterhetsnämndernas ansvar för eftervården fastslogs år 1963 genom ändring i nykterhetsvårdslagen. Socialstyrelsen har ägnat ingående uppmärksamhet åt eftervårdsfrågan och lämnat föreskrifter om en ökad samverkan mellan öppen och sluten vård. Även innevarande års riksdag har fattat beslut som innebär en fortsatt utbyggnad av den eftervårdande verksamheten. Förslag om bl. a. ökning av övervakares arvoden inom kriminalvården har framlagts i ett betänkande (stencil Ju 1967: 8). I betänkandet uttalas, att det torde vara önskvärt att ersättningen utformas efter enahanda regler inom skilda vårdområden.

Enligt vad förut angivits har 1964 års nykterhetsvårdsundersökning framlagt sina resultat och slutsatser. Det kan bli aktuellt att pröva förändringar av nykterhetsvårdens former och syften ur en vidare synvinkel. Mot bakgrund därav och med hänsyn till den särskilda uppmärksamhet som ägnas åt eftervården avstyrker utskottet bifall även till motionerna I: 680 och II: 662.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 276 och II: 358,
2. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 680 och II: 662.

3) Samordning av företagens hälsovård med den allmänna sjuk- och hälsovården

I de likalydande motionerna I: 57 av herr *Werner* och II: 72 av herr *Andersson* i Luleå *m. fl.* har föreslagits 1) att riksdagen måtte uttala sig för en försöksverksamhet med företagshälsovård samordnad med den samhälleliga sjuk- och hälsovården enligt synpunkter i motionerna samt 2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att storleken av erforderligt statligt stöd prövas jämte i övrigt närmare anvisningar.

Utskottet. Kungl. Maj:t har till arbetarskyddsstyrelsen överlämnat ILO:s rekommendation angående företagshälsovård, enligt vilken bl. a. sådan häl-

sovård bör införas antingen genom lagstiftning, avtal eller annan överenskommelse. Styrelsen fick i uppdrag att pröva frågan om och i vad mån rekommendationens principer borde komma till uttryck i lagstiftning eller i särskilda av styrelsen utfärdade anvisningar.

Frågan utreds inom en arbetsgrupp med representanter även för medicinalstyrelsen, arbetsmedicinska institutet, Svenska landstingsförbundet och arbetsmarknadens parter. Det uppges att arbetarskyddsstyrelsens strävan är att utredningen skall kunna lägga fram ett betänkande till årsskiftet 1967/68. Huvuddelen av det senaste budgetårets arbete har ägnats åt frågor angående företagshälsovårdens organisationsformer, service och konsultationsmöjligheter samt sambandet och samverkan mellan samhällets hälso- och sjukvård och företagshälsovården.

Parallellt med utredningens arbete har förhandlingar i frågan pågått mellan SAF och LO. Dessa förhandlingar har innevarande år lett fram till bl. a. ett nytt samarbetsavtal om företagshälsovård. Målsättningen är en successiv utbyggnad av företagshälsovården så att den i framtiden omfattar alla arbetsplatser. Enligt de överenskomna riktlinjerna bör företagshälsovården organiseras efter i första hand fyra huvudalternativ: heltidsanställda läkare för de stora företagen, deltidsanställning vid de något mindre, samgående i företagshälsovårdscentraler eller uppbyggnad av rörliga enheter. När något av dessa huvudalternativ inte kan tillämpas kan överenskommelse träffas med tjänsteläkare eller annan läkare om ett begränsat program.

Utskottet anser att resultatet av den snart slutförda statliga utredningen i första hand bör avvaktas innan riksdagen uttalar sig i frågan. Motionerna I: 57 och II: 72 avstyrks därför.

Utskottet hemställer

att riksdagen icke bifaller motionerna I: 57 och II: 72.

4) Organisationen av den förebyggande mödravården

I motionen II: 621 av fru *Kristensson* har — såvitt nu är i fråga — hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag rörande organisationen av den förebyggande mödravården.

Utskottet. Den förebyggande mödravården omfattar dels förvård, dvs. vården av den havande kvinnan, och dels eftervård, dvs. vården av den nyförlösta kvinnan under högst åtta veckor efter förlossningen. Efter år 1938, då statsbidrag till den förebyggande mödravården infördes, har organisationen växt hastigt. Sedan det särskilda statsbidraget efter beslut av årets riksdag avlösts av ett enhetligt bidrag för femårsperioden 1967—1971 är den förebyggande mödravården en landstingens angelägenhet. Från mitten av 1950-talet torde hela landet vara någorlunda tillfredsställande täckt med mödra-

vårdsmottagningar, även om landsbygd med gles befolkning och låg nativitet på många håll är sämre tillgodosedd genom att de senaste åren mödravården upphört vid ett antal filialer och övertagits av närmaste station eller central. För att komma till rätta med vakanser inom den öppna vården har utbildningen vid barnmorskeanstalterna ökats och utbildning i förebyggande mödravård anordnats för distriktssjuksköterskor. Efter sådan utbildning har dessa befattningshavare fått sköta barnmorskans uppgifter i vad gäller mödravård inom eget och ibland angränsande distrikt, i vilka alltså någon service för hemförlossning inte förekommer.

I föregående års *petita* från medicinalstyrelsen anförs att intrycken av verksamheten genom de särskilt utbildade distriktssjuksköterskorna varit i stort sett gynnsamma och tytt på att fördelarna skulle vara större än en del ofrånkomliga nackdelar.

Mot bakgrund av det anförda och med hänsyn till övergången från öppen till numera nästan enbart sluten förlossningsvård finner utskottet inte skäl att nu påkalla någon särskild översyn av den förebyggande mödravårdens organisation.

Utskottet hemställer

att riksdagen icke bifaller motionen II: 621 såvitt nu är i fråga.

5) Utredning om ökad personalutbildning inom hälso- och sjukvården m. m.

I de likalydande motionerna I: 11 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 16 av herr *Ohlin m. fl.* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föreslå tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag till den utökade personalutbildning som behövs inom olika hälso- och sjukvårdssektorer samt därvid även beakta angelägenheten av utbyggd hälsokontroll och medicinsk upplysning.

Utskottet. Motionärerna anför att det erfordras en väsentligt utökad personalutbildning inom vårdområdet. Den föreslagna parlamentariska utredningen skulle bedöma såväl det aktuella som det beräknade behovet av personal. Dess huvuduppgift skulle vara att snarast framlägga förslag till den utökade personalutbildning som är erforderlig.

1965 års riksdag (prop. 1965: 141, SU 173) beslutade om en utbyggnad av läkarutbildningen. Genom beslut av 1964 års riksdag (prop. 1964: 161, SU 183) har tillkommit en ny odontologisk fakultet i Göteborg. I samband med beslut angående omläggning av sjuksköterskeutbildningen m. m. gav 1965 års riksdag (prop. 1965: 161, SU 181) i skrivelse till Kungl. Maj:t till känna vad statsutskottet anfört bl. a. om vikten av att utbildningskapaciteten —

som i sista hand avgörs av huvudmännen — ökas så mycket som möjligt under hänsynstagande till resurserna. För innevarande budgetår har vidare anvisats ett till 500 000 kr. ökat anslag för kurser för kompletterande utbildning av läkare, tandläkare och sjuksköterskor med utländsk examen, vilka har för avsikt att arbeta i Sverige.

Av medicinalstyrelsen och universitetskanslersämbetet tillkallade sakkunniga har i år lagt fram sitt betänkande om läkares grundutbildning och vidareutbildning. Behovet av sjuksköterskor m. fl. har av 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen (SOU 1966: 73) beräknats med stöd av läkarprognosutredningens underlag och statistiska centralbyråns befolkningsprognos.

Medicinalstyrelsen har under hösten 1964 inhämtat vissa uppgifter från sjukvårdens huvudmän om den förväntade utvecklingen fram till år 1970. Styrelsens sammanställning och bedömning av de inhämtade uppgifterna har publicerats i betänkandet Utvecklingstendenser inom utbildning, hälso- och sjukvård samt socialvård 1966—1970 (SOU 1966: 13) som bilaga till 1965 års långtidsutredning. Medicinalstyrelsen har genom särskilda enkäter under 1966 och 1967 inhämtat uppgifter om sjukvårdshuvudmännens investeringsplaner. Materialet har utnyttjats inom socialdepartementets sjukvårdsdelegation som underlag bl. a. för beslut om riktlinjer för utbyggnaden av sjukvårdssektorn inom ramen för gällande byggnadsreglering.

Medicinalstyrelsen har efter initiativ av socialdepartementets sjukvårdsdelegation under våren 1967 föranställt om en enkät till sjukvårdshuvudmännen i syfte att registrera den pågående sjukvårdsplaneringen efter enhetliga normer. Härigenom belyses befintlig och åsyftad vårdkapacitet, personalbehov och möjligheterna att — bl. a. genom huvudmännens egen utbildningskapacitet — tillgodose personalbehoven. Enkäten är avsedd att kompletteras årligen och utgöra en rullande prognosundersökning.

Bearbetningen av nämnda och övriga uppgifter om sjukvårdshuvudmännens planer ingår i den riksplanering som enligt 1967 års riksdags beslut (prop. 1967: 68, SU 105) skall närmast under socialdepartementet och dess sjukvårdsdelegation ankomma på den nya centrala förvaltningsmyndigheten för hälso- och sjukvården samt socialvården.

Genom den nämnda rullande prognosundersökningen kommer aktuellt material att stå till förfogande för sjukvårdsplaneringen inklusive beräkningar av det nuvarande och vid genomförande av huvudmännens planer kommande behovet av sjukvårdspersonal. En överflyttning av bearbetningen av detta material från centralmyndigheten till en parlamentarisk utredning skulle inte innebära några fördelar. Avvägningen av behov och resurser, såvitt denna avvägning ankommer på statsmakterna, kan enligt utskottets mening inte heller främjas av den föreslagna utredningen. Med denna bedömning får utskottet — som saknar anledning att här ta upp motionä-

rernas utgångspunkt i frågan om behovet av en ytterligare utökad personalutbildning — avstyrka bifall till motionerna I: 11 och II: 16.

Utskottet hemställer

att riksdagen icke bifaller motionerna I: 11 och II: 16.

6) Fickpengar och resebidrag till barn vid mentalsjukhus. Vidgade möjligheter till fria resor för vissa handikappade barn och ungdomar

I motionen II: 15 av herrar *Börjesson* i Falköping och *Eriksson* i Bäckmora har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådan revidering av gällande bestämmelser i fråga om fick- och respengar till barn vid mentalsjukhus, att enhetliga regler för tillämpning skapas samt att dessa regler omfattar samtliga anstalter.

I de likalydande motionerna I: 54 av fru *Elvy Olsson* samt II: 75 av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Larsson* i Borrby har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om utvidgning av möjligheterna till fria resor för handikappade barn och ungdomar som vistas på institutioner i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet. Pensionsberättigad vid bl. a. särskola eller vårdanstalt för vissa psykiskt efterblivna har rätt att av pensionsbeloppet uppbära *fickpengar* (SFS 1962: 393). Medicinalstyrelsen har den 24 september 1965 och senast den 7 juli 1967 lämnat rekommendationer om fickpengar och flitpengar för patienter under 16 år som inte är elever vid landstingens särskoleinternat. För denna grupp har skolöverstyrelsen sedan ett flertal år lämnat rekommendationer, sist den 3 februari 1967. Denna rekommendation omfattar även yrkeselever och skolelever över 16 år.

Medicinalstyrelsen fattade den 17 november 1966 beslut i fråga om fickpengar vid det då statliga Salberga sjukhus. Vid det fortfarande statliga Vipeholms sjukhus har fickpengar utgått sedan den 1 januari 1966.

Barnanstaltsutredningen föreslog i betänkandet Barn på anstalt (SOU 1965: 55) att huvudmännen iklädde sig ansvaret för dessa barns fickpengar och att i princip enhetliga normer tillämpades.

Utskottet kan ansluta sig till den av barnanstaltsutredningen anförda meningen. Utskottet anser dock inte att övertygande skäl visats för en statlig reglering av dessa förmåner. Motionen II: 15 avstyrks därför såvitt avser fickpengar.

Enhetliga regler om *reseersättningar* gäller för handikappade som vårdas eller utbildas vid statliga eller därmed jämställda institutioner (SFS 1965: 254, 1966: 630). Svenska landstingsförbundet har den 30 december 1965 rekommenderat förvaltningsutskotten att motsvarande bestämmelser bör gälla även vid landstingens institutioner. Motsvarande förmåner utgår numera

även för särskoleelev och för på vårdanstalt intagen, som inte fyllt 21 år (SFS 1966: 626).

Reglerna om reseersättningar till handikappade m. fl. har redan stor allmängiltighet. Enligt utskottets mening föreligger nu inte något behov av en särskild översyn i detta hänseende. Motionen II: 15 avstyrkes därför även såvitt avser respengar.

Frågan om *utvidgade reseförmåner* att avse inte som nu en utan två fria resor för månad behandlades senast av föregående års riksdag. Barnanstaltsutredningen föreslog i sitt ovan nämnda betänkande inte någon motsvarande utvidgning. Utskottet anser som förut att ytterligare erfarenheter av de starkt vidgade resemöjligheterna bör avvaktas innan behovet och den generella lämpligheten av en ytterligare utvidgning bedömes. Med hänsyn därtill och med erinran om att redan gällande regler möjliggör besök av och hos s. k. fadderföräldrar avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 54 och II: 75.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen icke bifaller motionen II: 15,
2. att riksdagen icke bifaller motionerna I: 54 och II: 75.

7) Utredning rörande privata vårdhem

I de likalydande motionerna I: 405 av fru *Landberg* och herr *Paul Jansson* och II: 502 av fröken *Anderson* i Lerum och herr *Blomkvist* har föreslagits att riksdagen måtte besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning om de privata vårdhemmen för långtidssjuka, lättskötta mentalsjuka samt konvalescentvård avseende deras allmänna standard och vårdmöjligheter.

Utskottet. I medicinalstatistiken för år 1965 redovisades bland kroppssjukhusens ca 76 000 vårdplatser som tillhöriga enskilda sjukhem dels 584 platser där vården ansetts jämförlig med lasarettens, dels 774 övriga platser. Dessutom redovisas bland ca 23 000 vårdplatser för långvarigt kroppssjuka 1 754 platser vid enskilda sjukhem. Av totalt ca 2 700 platser vid konvalescenthem angavs 1 457 som tillhöriga enskilda sjukhem. Bland ca 6 000 vårdplatser på sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka togs upp 1 584 platser vid enskilda sjukhem.

Som även motionärerna anför har de privata vårdanstalterna en uppgift som en ofta mycket värdefull komplettering till samhällets egna vårdresurser. I den mån dessa resurser ytterligare utvidgas kan behovet av privata vårdplatser bli relativt mindre och en i och för sig önskvärd faktisk integration främjas. En fortgående förslitning av anstalterna och svårigheterna att med andra än samhällets medel finansiera de allt dyrare anläggningarna kan komma att verka i samma riktning.

All för allmänheten avsedd hälso- och sjukvård står under statlig kontroll. Denna kontroll bör garantera att minimikraven uppfylls även för de privata sjukvårdsanstalternas del.

Enligt utskottets mening bör frågan följas med uppmärksamhet även inom den centrala sjukvårdsplaneringens ram. En särskild utredning kan dock inte nu bedömas erforderlig. Utskottet kan därför inte tillstyrka bifall till motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen icke bifaller motionerna I: 405 och II: 502.

8) Ersättning till handikappad för kostnad för läkarintyg

I de likalydande motionerna I: 517 av herr *Thorsten Larsson m. fl.* och II: 649 av herrar *Larsson* i Borrby och *Dockered* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om ersättning av handikappades kostnader för erhållande av erforderliga läkarintyg.

Utskottet. 1961 års sjukförsäkringsutredning har tillkallats för att verkställa översyn av sjukförsäkringslagstiftningen m. m. Utredningen inleder nu en ny etapp av sitt arbete. Utskottet förordar att motionerna I: 517 och II: 649 överlämnas till utredningen.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av motionerna I: 517 och II: 649 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört.

9) Kosthållet vid statliga anstalter

I de likalydande motionerna I: 291 av fru *Wallentheim m. fl.* och II: 368 av fröken *Olsson m. fl.* har hemställts 1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam översyn av koststandard och bESPISningsformer vid statens barnanstalter samt 2) att mathållningen inom det statliga anstaltsväsendet standardmässigt, tekniskt och organisatoriskt göres till föremål för utredning.

Utskottet. I barnanstaltsutredningens av motionärerna åberopade betänkande Barn på anstalt (SOU 1965: 55) lämnas vissa anvisningar om förbättring av koststandarden vid barnanstalterna. Utredningen förordar vidare en vetenskaplig kostundersökning för barninstitutionerna.

Det i motionerna nämnda statsstödda Institutet för storhushållens rationalisering har till uppgift att främja och samordna samt medverka i och

informera om sådan rationaliserings-, utvecklings- och utbildningsverksamhet som väsentligt kan bidra till att höja produktiviteten hos storhus-hållen. Institutet skall även eftersträva samordning med den näringsfysiologiska forskningen.

En expertgrupp vid statens institut för folkhälsan har utarbetat rekommendationer för önskvärd tillförsel av näringsämnen i sjukhuskost.

Utskottet förutsätter att de statliga anstalternas tillsynsmyndigheter medverkar till erforderlig information och rationaliseringssträvanden. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida kan inte anses påkallad.

Utskottet hemställer

att riksdagen icke bifaller motionerna I: 291 och II: 368.

Stockholm den 7 november 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 155.

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Utredningar rörande samhällets vårdpolitik, samordning mellan sjukvård och åldringsvård samt mellan kommunernas sociala nämnder, m. m.) av herr *Blomkvist* (s).

2) vid *punkten 5* (Utredning om ökad personalutbildning inom hälso- och sjukvården m. m.) av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Edström* (fp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp) och *Mundebo* (fp), som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 11 och II: 16 och att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»En av de viktigaste orsakerna till den nuvarande krissituationen på hälso- och sjukvårdens samt socialvårdens område är bristen på utbildad vårdpersonal. Vakansläget är fortfarande allvarligt både för sjuksköterske- och läkartjänster. Bristen på utbildad sjukvårdspersonal innebär inte bara dåligt utnyttjande av resurserna i form av stängda avdelningar och en pressad arbetssituation för personalen — den innebär också att viktiga utbyggnadsplaner inte förverkligas därför att utbildad personal inte finns i tillräcklig omfattning. Detta är särskilt fallet inom mentalsjukvården.

Den besvärande personalsituationen beror i hög grad på otillräcklig utbildningskapacitet, bristande planering och dålig samordning mellan lokal- och personalresurser. Med hänsyn till den långa utbildningstiden för vissa

personalkategorier dröjer det också åtskilliga år innan en beslutad utbyggnad ger resultat i form av ökad tillgång på utbildad arbetskraft. Detta gör en långsiktig planering ännu nödvändigare.

Medicinalstyrelsen och andra centrala organ på hälso- och sjukvårdens samt socialvårdens område försöker följa utvecklingen inom olika vårdområden. Detta är ett naturligt och nödvändigt led i deras arbete. Någon samlad bedömning av personalsituationen — personalbehov, personaltillgång, utbildningsresurser etc. — har emellertid inte utförts, bortsett från de sammanställningar som redovisades i en bilaga till 1965 års långtidsutredning. Det är därför motiverat att nu tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag till utökad personalutbildning inom olika vårdområden. Utredningen bör göra en bedömning av personalbehov och personaltillgång under de närmaste åren och därvid också beakta personalbehovet för en utbyggnad av den förebyggande hälsovården och allmän hälsokontroll. Likaså bör beaktas de möjligheter till rationaliseringsvinster som utbyggnaden av patienthotell och nya former av sjukhus kan innebära samt olika möjligheter att reaktivera redan utbildad personal, som av olika skäl nu icke är yrkesverksam, och vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att reducera personalavgången inom vårdirken.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionerna I: 11 och II: 16 i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslår tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag till den utökade personalutbildning som behövs inom olika hälso- och sjukvårdssektorer i enlighet med vad utskottet anfört.»

3) vid *punkten 6* (Fickpengar och resebidrag till barn vid mentalsjukhus. Vidgade möjligheter till fria resor för vissa handikappade barn och ungdomar)

a) av herrar *Thorsten Larsson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Mattsson* (cp) och *Sjönell* (cp), som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 54 och II: 75 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 9 som börjar med »Frågan om» och slutar med »och II: 75» bort ha följande lydelse:

»Genom riksdagsbeslut våren 1965 gjordes reglerna för fria resor för handikappade som vistas på statliga institutioner mera enhetliga. De nya reglerna som trädde i kraft den 1 juli 1965 innebar också en *ökning av möjligheterna till fria resor* för handikappade och deras anhöriga. I motionerna I: 54 och II: 75 hemställs om utredning och förslag till utvidgning av bidragsbestämmelserna bl. a. till att avse två fria resor per månad. Föräldrakontakten är under barn- och ungdomsåren av stort värde. Som fram-

hålls i motionerna torde man kunna konstatera en närmare kontakt mellan föräldrar och barn med handikapp än som eljest är vanligt. Föräldrar, vårdnadshavare och närstående bör kunna beredas tillfälle till fria resor i samma utsträckning vid besök på institutionen, då eleven inte utnyttjar sina möjligheter att besöka hemmet. Utskottet tillstyrker därför motionerna.»

dels ock utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 54 och II: 75 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till utvidgning av möjligheterna till fria resor för vissa handikappade m. fl.»

b) av fru *Wallentheim* (s).

4) vid *punkten 7* (Utredning rörande privata vårdhem) av herr *Blomkvist* (s).

5) vid *punkten 9* (Kosthållet vid statliga anstalter) av fru *Wallentheim* (s).